

МОДЕЛЬОВАНІ ТЕКСТИ Й СИСТЕМА РОБОТИ З НИМИ У ПРАКТИЦІ НАВЧАННЯ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ІНОЗЕМНИХ ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ

Богиня Лариса Вікторівна,

директор навчально-наукового центру

з підготовки іноземних громадян,

Полтавський державний медичний університет

bogynialv@gmail.com

Іотова Ірина Миколаївна,

викладач ЗВО навчально-наукового центру

з підготовки іноземних громадян,

Полтавський державний медичний університет

irinaiotovaumsa@gmail.com

Трусова Людмила Василівна,

викладач ЗВО навчально-наукового центру

з підготовки іноземних громадян,

Полтавський державний медичний університет

ltrusova13@gmail.com

Відповідно до практичних потреб іноземних здобувачів вищої освіти основною метою вивчення української мови як іноземної (УМІ) визначено формування іншомовної комунікативної компетентності (ІКК), що передбачає достатньо вільне й адекватне володіння всіма видами мовленнєвої діяльності, зокрема читанням.

Навчання читання в практиці доуніверситетської підготовки іноземних громадян у ЗВО України здійснюється як на основі загально дидактичних принципів (системності й послідовності, усвідомленості й доступності, особистісної орієнтації, міжкультурного діалогу тощо), так і спеціальних лінгводидактичних принципів (комунікативності, взаємопов'язаного навчання усіх видів мовленнєвої діяльності, ситуативно-тематичної організації навчального матеріалу, опертя на текст як основну одиницю навчання, фахоцентризму) [1] і має свої етапи [2, с. 150-151, 170].

На початковому етапі, метою якого більшість методистів визначають навчання розуміння на слух повільного мовлення і продукування власних висловлювань на основі обмеженого кола побутової лексики й мінімуму знань з граматики, для читання добираються (укладаються, моделюються) невеликі за обсягом навчальні тексти. Наступний етап має на меті навчання розуміння на слух середніх за обсягом текстів, читання модельованих, а також частково адаптованих текстів освітньої, соціокультурної, побутової сфери; читання адаптованих текстів фахового спрямування.

Питання добору текстів, створення текстотеки з української мови як іноземної для різних етапів навчання з урахуванням майбутнього фаху

інокомунікантів, перебуває у колі найбільш обговорюваних проблем вже тривалий час.

Поділяємо підхід Г. Швець, яка вважає «текстом письмову чи усну послідовність речень, які поєднані логічними і лексико-граматичними зв'язками в завершену змістову цілісність». Авторка підкреслює, що навчальний текст «підпорядкований навчальній меті... для розв'язання певного навчального завдання» [3, с. 197].

Комунікативні потреби іноземних слухачів у перший місяць навчання перебувають у межах тем «Я студент», «Моя сім'я», «Мій друг», «Моя група», «Моє навчання й мій університет», «Моє помешкання» тощо.

Окрім традиційних методів і прийомів навчання читання, удосконаленню занять на початковому етапі навчання сприяє використання інтерактивних технологій, зокрема таку форму навчально-пізнавальної взаємодії як діалог.

Наведемо приклад роботи з текстом (третій тиждень вивчення УМІ). З досвіду зауважимо, що тексти для початкового фонетико-граматичного курсу варто презентувати з наголосами на кожній лексемі задля формування навичок правильної вимови завдяки багаторазовому повторенню.

Я студент

Я студент. Мене звать Крістіан. Моє прізвище Мводо. Я камерунець. Моє рідне місто Дуала . Там мій дім і моя велика родіна. Я вільно говорю французькою, бо це моя рідна мова. Я добре розумію і непогано говорю англійською. Зараз я вже розумію українську мову й трішки говорю українською, тому що три тижні вивчаю українську мову. Це наша аудиторія. Тут я багато працюю: читаю, пишу , говорю українською. Удома я виконую домашні завдання, тому що я серйозний студент. У вільний час я люблю читати, слухати пісні, дивитися спортивні програми, тому що я люблю спорт, особливо футбол. Увечері я гуляю, граю на комп'ютері, читаю новіни. Я люблю працювати й відпочивати. [4, с. 99].

Залежно від мети заняття текст може прочитуватися вголос частинами усіма слухачами групи, або мовчки, з подальшим виконанням завдання та обговоренням.

Одним із завдань пропонуємо написати запитання та відповіді за текстом [4, с. 99-100], що дозволяє, крім перевірки розуміння змісту, удосконалити навички побудови запитань різного типу.

Запитання	Відповіді
1. Хто він?	1.
2. Як _____ ?	2. Його звать Крістіан.
3. _____ рідне місто?	3. Його рідне місто Дуала .
4. _____ ?	4. Так, він говорить французькою.
5. Як він _____ ?	5. Він говорить французькою вільно.
6. Як він говорить українською?	6.
7. Що він робить удома?	7.
8. _____ ?	8. Він любить слухати пісні.
9. Який спорт він любить?	9.
10. Що він робить увечері?	10.
11. _____ ?	11. Він любить працювати й відпочивати.

Зауважимо, що залежно від рівня набутих знань і сформованих навичок читання й говоріння, аналогічне завдання може бути проведено в усній формі, що не вимагає повних відповідей на запитання, так як усне діалогічне мовлення в «живому» спілкуванні передбачає короткі відповіді, альтернативні запитання тощо. Робота в парах за обумовленою темою уможливіє розвиток аудитивних навичок, зниження рівня тривожності від спілкування нерідною мовою, а особистісна орієнтація інформації употужнює віру слухачів у власні можливості опанування української мови.

Підручники та посібники з УМІ для початкового етапу навчання пропонують модельовані навчальні тексти, які чітко структуровані задля чіткої презентації лексичного й граматичного матеріалу, що вивчається. Попри те, що такі тексти іноді виглядають штучно, вони можуть слугувати основою для системи завдань, які ґрунтуються на принципах цікавості, природності, звернення до особистого життєвого досвіду слухачів.

Зasadничими принципами при читанні модельованих текстів інокомунікантами доуніверситетського етапу підготовки є принципи доступності й поступового ускладнення. Так, під час вивчення лексичної теми «Помешкання, житло, інтер'єр» і місцевого відмінка, пропонуються (для аудиторної роботи чи домашнього читання) тексти «Кімната, де я живу», «Квартира, де живе мій друг». Традиційна система роботи з текстами [5, с. 25] урізноманітнюється інтерактивними завданнями, використанням навчальних презентацій тощо. Наведемо кілька прикладів.

Власне читанню тексту «Квартира, де живе мій друг» передуює семантизація лексики.

ВИВЧАЄМО НОВІ СЛОВА

Ви знаєте слова **дев'ять** і **поверх**.

Який це будинок?

Це **дев'ятиповерховий** будинок.

ВИВЧАЄМО НОВІ СЛОВА

Ви знаєте слова **чотири** і **кімната**.

Яка це квартира?

Це **чотирікімнатна** квартира.

На цьому етапі заняття слухачі запитують один одного: «Який твій будинок?», «Яка твоя квартира?», а відповідаючи, набувають навичок словотвору.

Ефективними, з власного досвіду, вважаємо вправи на розуміння значення слів за знайомими лексемами:

ВИВЧАЄМО НОВІ СЛОВА

КВАРТИРА

Яка це лампа?

Це **настільна** лампа.

Чому?

Ця лампа стоїть **на** столі.

ВИВЧАЄМО НОВІ СЛОВА

КВАРТИРА

Який це годинник?

Це **настінний** годинник.

Чому?

Цей годинник ...

Виконуючи завдання такого типу, слухачі вправляються у вживанні форм місцевого відмінка, дієвідмінюванні дієслів стояти, лежати, висіти; перевіряють себе й один одного.

Пропонований текст містить фахово орієнтовану лексику: батько друга – викладач фармакології, мати – кардіолог, отже доцільною видається семантизація шляхом візуалізації, що позитивно сприймається сучасним студентством з переважно «кліповим» типом мислення.

ВИВЧАЄМО НОВІ СЛОВА

ВИВЧАЄМО НОВІ СЛОВА

кардіолог
(серце)

фармаколог
(ліки)

Післятекстові завдання, крім традиційних (відповісти на запитання, закінчити речення, вставити потрібне за смыслом слово у правильній граматичній формі, визначити хибні висловлювання, зайве слово в тематичному рядку тощо), розширені інтерактивними завданнями на кшталт «Намалюйте план своєї кімнати, позначте меблі». На схемі цифрами позначають меблі, під схемою записують назву, що відповідає кожній цифрі (сприяє запам'ятовуванню правил написання слів). Маючи відповідні рисунки, викладач пропонує кожному слухачеві розповісти про свою квартиру чи кімнату в гуртожитку, або ж один слухач описує квартиру за схемою, а господар має впізнати своє помешкання. Таким чином, робота за текстом уможливорює розвиток комунікативних навичок в усіх видах мовленнєвої діяльності, додає зацікавленості завдяки персоналізації окремих завдань.

Ефективними, особливо під час занять за змішаною формою (он-лайн та офф-лайн), є завдання з використанням електронних освітніх ресурсів. Так, для перевірки (самоперевірки) знання лексики пропонуємо завдання на платформах Quizlet, Wordwall, для визначення рівня розуміння – вікторини на Kahoot, Quizizz, Wordwall, які дозволяють, емоційно забарвити завдання, використати елемент змагання, розвивають уважність тощо. Варто зауважити, що такі завдання не сприймаються слухачами як контрольні заходи, що знижує рівень тривожності й хвилювання під час їх виконання, дозволяє продемонструвати знання і вміння у спокійній творчій атмосфері співпраці.

Заключним етапом роботи над текстами такого типу може стати проєктне завдання – створення презентації про традиційне помешкання й інтер'єр, притаманні рідній культурі.

У другому семестрі, коли слухачі вже засвоїли базовий граматичний курс мови, оперують достатнім лексичним запасом, презентуємо для самостійної роботи (домашнього читання) модельовані або адаптовані тексти сюжетного характеру з граматичним завданням. До прикладу візьмемо текст «Освідчення в коханні» [6, с. 53-54]. Тема тексту близька кожній молодій людині, тож можемо запропонувати передбачити за назвою про що йтиметься в тексті. До початку читання слухачі мають повторити значення й дієвідмінювання дієслів руху, а під час читання – вставити їх у правильній формі.

Освідчення в коханні

Вахтанг познайомився з Оксаною на вечірці в педагогічному університеті, де вона навчалася на другому курсі. Він довго не наважувався _____ до неї і запросити танцювати.

Справа в тому, що Оксана – харків'янка, А Вахтанг – з Тбілісі. Він _____ до Харкова з Грузії, щоб навчатися в університеті радіоелектроніки. У Харкові Вахтанг жив у студентському гуртожитку.

Коли вечірка закінчилася, Вахтанг запропонував Оксані _____ її додому. З того часу вони часто зустрічалися: _____ в кіно, гуляли містом. Вахтанг увесь час думав про те, як сказати Оксані, що вона йому подобається. Він навіть писав вірші про кохання, але сказати їй про це не міг.

Одного разу Вахтанг запросив Оксану в кафе. Він сказав, що _____ за нею о 5 годині. Коли він _____ до Оксани, вона була гарно одягнена й вони _____ в кафе.

Коли вони _____ по вулиці, Вахтанг увесь час думав про те, що в кафе він обов'язково прочитає Оксані вірші про кохання, які він написав для неї. Нарешті вони _____ в кафе.

У кафе було весело, грала музика. Вахтанг попросив офіціанта _____ каву й морозиво. Коли офіціант _____ морозиво й каву, Вахтанг почав говорити: «Оксано, я хочу ...».

Але в цей час один з хлопців, які сиділи поруч, _____ до Оксани і запросив її танцювати. Вахтанг засмутився. «Нічого, – подумав він. – Коли повертатимемося додому, я скажу їй все».

Було вже пізно, коли Вахтанг і Оксана _____ з кафе. Вахтанг запропонував Оксані _____ пішки, але вона сказала, що дуже втомилася, і вони _____ на трамваї. У трамваї було багато людей. Вахтанг і Оксана стояли далеко один від одного. Вахтанг знову нічого не сказав Оксані.

«Гаразд, – думав він, – Оксана живе на 9-му поверсі, а ліфт у цей день не працював. Я скажу їй все, коли ми підніматимемося на 9-ий поверх ».

Коли вони _____ в будинок, ліфт працював. Вахтанг знову засмутився, а Оксана не могла зрозуміти, чому він такий сумний. Вони _____ на ліфті, але раптом ліфт зупинився. Було тихо. Вахтанг дивився на Оксану і читав їй свої вірші про кохання. Ніхто не заважав їм...

Працюючи з цим текстом самостійно, слухачі готуються до усного переказу (пропонуємо від дійової особи). Після перевірки правильності вживання дієслів руху, під час аудиторного обговорення прочитаного, охочі можуть висловитися щодо власного досвіду спілкування з однолітками протилежної статі (цікавим є досвід проведення такого обговорення у полінаціональних групах).

Набуті навички читання цікавих за змістом особистісно орієнтованих текстів, говоріння, правильного вживання граматичних форм підтримують мотивацію до вивчення мови, употужнюють навчальні зусилля, зменшують ризики невдалих спроб комунікації з носіями мови, сприяють соціокультурній адаптації.

Теоретичні напрацювання та практична апробація модельованих та адаптованих навчальних текстів мають на меті оприлюднення і впровадження навчального комплексу (посібник, презентації, система завдань на електронних

освітніх платформах) в навчальний процес доуніверситетської підготовки іноземних громадян, зокрема й при дистанційній формі роботи.

Список літератури

1. Українська мова як іноземна. Тимчасова програма навчальної дисципліни для іноземних студентів підготовчих факультетів / відділень ВНЗ МОЗ України [Текст] / За ред. С. М. Луцак, Г. Я. Іванишин, С. М. Кут й ін. - К., 2015. - 78 с.
2. Паламар Л. М. Лінгводидактичні основи формування україномовної особистості. Київ: НПП «Київський університет», 1997. 235 с.
3. Швець Г.Д. Теорія і практика навчання української мови іноземних студентів гуманітарних спеціальностей : монографія. Київ : Фенікс, 2019. 529 с.
4. Богиня Л. В. Українська мова як іноземна. Початковий фонетико-граматичний курс. Довідкові матеріали й тренувальні вправи : навч. посіб. для іноземних студентів / Л. В. Богиня, Є. В. Горбенко, Т. В. Савицька ; за ред. К. В. Дегтярьової. – Полтава : Українська медична стоматологічна академія, 2021. – 120 с.
5. Богиня Л. В., Скальська С.А., Трусова Л.В. Навчання читання як виду мовленнєвої діяльності іноземних студентів на підготовчому відділенні. *Актуальні проблеми сучасної вищої медичної освіти в Україні* : матеріали навч.-наук. конф. з міжнар. участю. м. Полтава, 21 березня 2019 р.. Полтава, 2019. – С. 24–25.
6. Богиня Л. В. Учимся читать и говорить : учеб. пособ. для иностранных студентов подготовительных факультетов и студентов I–II курсов англоязычной формы обучения / Л. В. Богиня, С. В. Варава. – Полтава, 2019. – 118 с.
7. Швець Г.Д. Моделювання навчального тексту: термінологічний та методичний аспекти. *Науковий часопис національного педагогічного університету імені Н.П. Драгоманова. Серія 5. Педагогічні науки: реалії та перспективи* / за ред. Проф.. А.А. Зернецької. Київ, 2017. Вип.58. С. 170-178.
8. Швець Г.Д. Принцип текстоцентризму в навчанні української мови як іноземної. *Теорія і практика викладання української мови як іноземної*. Львів, 2015. Вип. 11. С. 142-150.
9. Лещенко Т. О., Жовнір М.М., Юфименко В.Г. Дидактичний потенціал мультимодальних текстів у контексті вивчення української мови в медичному ЗВО. *Мова і міжкультурна комунікація: теорія та практика* : зб. матеріалів III Всеукр. наук.-практ. конф., (м. Полтава, 25 травня 2022 р.). – Полтава : ПДАУ. – С. 234–238.
10. Тукова Т. В. Знайомтеся: Полтава : навч. посіб. з української мови для іноземних студентів / Т. В. Тукова ; за ред. Т. О. Лещенко. – Полтава : ПП «Астроя», 2020. – 116 с.